

Báró Eötvös József újratemetése Ercsiben

2021. november 6-án ünnepélyes gyászszerartás keretében temették vissza eredeti nyughelyére báró Eötvös József és nagyszülei földi maradványait Ercsiben. A gyászmisét Spányi Antal, a Székesfehérvári egyházmegye püspöke celebrálta a Jubileumi Eötvös Kórus kíséretével. Méltató beszédet mondott prof. dr. Kásler Miklós, az Emberi Erőforrások Minisztériumának minisztere. Ezt követően a földi maradványokat halottaskocsi vitte végső nyughelyükre, a Szapáry–Eötvös-kápolna sírboltjába. A kriptába helyezés előtt dr. Freund Tamás, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke és L. Simon László, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója mondott búcsúbeszédet. A Magyar Nemzeti Múzeum és Ercsi Város Önkormányzata emlékkonferenciával és a kápolnában rendezett tablókiallítással, valamint egy virtuális Eötvös-kiállítással¹ emlékezett hazánk első vallás- és közoktatásügyi miniszterére, a népoktatás és a tankötelezettség bevezetőjére.

Az 1828-ban báró Eötvös József anyai nagyanyja, Szapáry Julianna grófnő által építtetett kápolna, ahová végakarátának megfelelően 1871-ben Eötvös Józsefet is eltemették, valamint a kápolna mögött található, Ybl Miklós tervei alapján 1879-ben közadakozásból épült obeliszk a II. világháború után szinte teljesen elpusztult. A kriptát többször feltörték és kifosztották, ezért Eötvös József és nagyszülei csontjait az 1960-as évek végén helyi lakosok az Ercsi központjában álló, 1961-ben emelt Eötvös-szoborhoz helyezték át. A kápolnát végül 2016-ban helyi közadakozásból, nyertes önkormányzati pályázatból és a katolikus egyház révén összegyűjtött források mellett, a Forster Központ koordinálásában, az Emberi Erőforrások Minisztériumának támogatásával újították fel, megmentve ezáltal az épületet a teljes pusztulástól.

A műemléki védettség alatt álló Eötvös-kápolna és -obeliszk, valamint a kápolna mögötti meredek partoldalon található régi Mária-kegyhely, ahová egykor szőlőművesek és dunai hajósok jártak imádkozni, az Ercsi Római Katolikus Egyházközség tulajdona. A hagyomány szerint a kegyhely közelében fakadt forrásvíz mellett a helyiek már a középkorban szobrot állítottak Szűz Mária tiszteletére, majd itt helyezték el azt a Mária-kegyképet, amelyet egy Ercsiből származó

*Lelkes lokálpatrióták szabadították ki
a romos Eötvös-kápolnát a dús növényzetből*

¹ <https://museumpgallery.hu/eotvos-jozsef>

jobbágy vásárolt csodás gyógyulása emlékéül 1756 körül. A kápolnát báró Eötvös József (1813–1871) író, költő és politikus anyai nagyanyja, báró Lilien József felesége, Szapáry Julianna grófnő építtette férje végső nyughelyéül 1828-ban. Őt magát szintén itt temették el 1831-ben. A birtokot leányuk, Lilien Anna bárónő örökölte, aki báró Eötvös Ignác cs. kir. kamarás, főtárnokmester és főispán felesége lett 1807-ben. Fiuk, báró Eötvös József az 1848-as Batthyány-kormány, majd az 1867-es Andrássy-kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere, a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság elnöke, ifjúságának legszebb éveit töltötte Ercsiben anyai nagyszüleinél. Eötvös Józsefet 1871-ben végakaratainak megfelelően itt, a családi sírboltban temették el.

B. Eötvös hamvainak átvitele az ercsi-i családi sírboltba, 1871. febr. 6-án. — (Keleti Gusztáv vázlata után.)

Ránics Adolf metszete Eötvös József temetéséről (Vasárnapi Ujság 1871. febr. 26. 9. sz.)

1870 őszén a korábban már sokat betegeskedő – gyomor, és epebajára gyakran panaszkodó – Eötvös egészségi állapota hirtelen megromlott, és a kortárs barátok feljegyzései szerint a politikai küzdelmek és a megfeszített miniszteri hivatali munka által meggyengült idegállapot következtében, de a valóságban azonban a családjá több tagját is érintő, a korszak egyik népbetegségének számító tuberkulózisban (tbc) 1871. február 2-án váratlanul elhunyt. Mint hivatalban lévő miniszter szinte az utolsó pillanatig dolgozott, jelentést készített a népiskolai nevelés állapotáról. Pesten, Erzsébet téri lakásában ravatalozták fel a politikust. A holttest beszentelésére február 5-én délután 2-kor került sor József főherceg és Bellegarde gróf, Ferenc József személyes képviselője, valamint az Osztrák–Magyar Monarchia közös miniszterei és az Andrássy-kormány tagjai, a közös hadsereg és a honvédség tisztikara, a főrendiház és a képviselőház elnöke, országgyűlési képviselők, az MTA tagjai

és a szűk család jelenlétében. Gyászba borult az egész főváros. Az Akadémia tevékenysége egy hétig szünetelt és február 3-án egy napra bezárt a Nemzeti Színház is. Az iskolákra és az egyetem épületére kitűzték a gyászlobogót. Eötvöst végakarátának megfelelően a be-szentelését követő napon, február 6-án Ercsiben, az általa oly szeretett nagyszülői birtok kis kápolnájában temették el.

1871. február 6-án kora reggel indult el a halottaskocsi Pestről az Országgyűlés és az Akadémia küldöttsége, néhány családtag, valamint barát kíséretében. Egy óra tájban érkezett meg a gyászmenet Ercsibe, ahol azt a megye alispánjaival és a főjegyzővel az élen Fejér megye küldöttsége várta. A helyi római katolikus templomban egyszerű, falusi körülmé-nyek között zajlott a gyászszertartás a magyar kormány tagjai, országgyűlési képviselők és a szűk család jelenlétében. Pauer János püspök rövid gyászmisét celebrált. Közvetlenül az oltár előtt állt a fehér koporsó, rajta az ezüst feszület, az egyetlen díszítés. Innen a menet a sírkápolnához vonult. A szűk, föld alatti sírboltba országgyűlési képviselők vitték le a koporsót az elhunyt fia, Eötvös Loránd és néhány jó barát társaságában. Radnics Imre idős kanonok, korábban Ercsi plébánosa, a család közeli jó ismerőse, aki 57 évvel azelőtt Eötvös bölcsőjét is megáldotta, most sírjánál megrendülve állva, sírástól eltorzult hangon mondta el a végbúcsúztató *Miatyánkot*.

2021. november 6-án szom-baton, az újratemetés napján ezt a 150 évvel ezelőtti gyász-szertartást kívánták felidéz-ni a szervezők Szabó Tamás, Ercsi város polgármesterének kezdeményezésére. Az erede-tihez nagyon hasonló fekete, ló vontatta halottaskocsira he-lyezték a három koporsót. In-nen, a gyászmisének otthont adó Nagyboldogasszony-tem-plomtól gyalog tette meg a gyászoló közönség az utat a Du-na-partján magasodó Eötvös-kápolnához. A kápolna ma már teljes pompájában tündö-köl. Köszönhető ez Ercsi ön-zetlen polgárainak is, akik már a 2016-os felújítás előtt, saját kezükkel és bozótvágók-kal igyekeztek megtisztítani a kápolnát és környékét a vadul burjánzó növényzettől. A közeli erdő szinte már teljesen maga alá temette a romos kápolnát, amikor – többek között a Honismereti Szövetség je-lenlegi gazdasági ügyintézője, Medve Józsefné Zsuzsa és családja, Farkas László, valamint Sandi József és családja, unokáik és barátai, átérezvén a hely fontosságát – igyekeztek megmenteni Eötvös végső nyughelyét a teljes pusztulástól.

Szívből kívánjuk, hogy legyen ezentúl e kápolna az író, a politikus és a politikai gondol-kodó Eötvös emlékéhez méltó zarándokhely, a nemzeti emlékezet kiemelt helyszíne!

M. Lovas Krisztina

*A 2016-ban felújított Eötvös-kápolna
(Frankovics Tibor felvétele)*